

Monikielisyden näkeminen voimavarana – kokemuksia Utrechtiin kansainvälisestä koulusta

---

Monikielisyys on nykyisin arkipäivää monissa kouluissa. Myös Suomen kouluissa erikielisten oppilaiden määrä on kasvanut ja sen odotetaan yhä kasvavan tulevaisuudessa. Tässä artikkelissa tarkastelemme, miten koulut voivat positiivisesti huomioida monikielisyyttä arjessaan. Käytämme esimerkkinä Utrechtiin kansainvälistä koulua Alankomaissa ja kuvaamme, miten oppilaiden monipuoliset kielirepertuaarit nähdään siellä voimavarana ja miten niitä hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti opetuksessa. Koulu on erityisen monikielinen yhteisö, sillä oppilaat tulevat eri puolilta maailmaa ja puhuvat useita kieliä. Tämän lisäksi koulun henkilökunta koostuu noin 30 eri kansallisuudesta. Tämän seurauksena monikielisyys on luonnollinen osa koulun arkea.

Julkaistu: 10. helmikuuta 2021 | Kirjoittanut: Anssi Roiha, Melanie Post Uiterweer ja Helen Absalom

Käsitettä monikielisyys (multilingualism) on määritelty monin eri tavoin ja toisinaan se käsitetään synonyymisesti muun muassa kaksikielisyden (bilingualism) tai useakielisyden (plurilingualism) kanssa (ks. tarkemmin mm. Cenoz, 2013). Kaksikielisyys taas määritellään joskus yhdeksi monikielisyden muodoksi, joka on kuitenkin rajoittunut vain kahteen kieleen monikielisyden kattaessa rajattoman määrän kieliä (Aronin & Singleton, 2008). Vastaavasti useakielisyydellä tarkoitetaan joskus pääsääntöisesti yksilön ominaisuutta, kun taas monikielisyydellä viitataan toisinaan enemmän yhteiskunnalliseen ilmiöön (García & Otheguy, 2020). Nykyisin monikielisyys-käsitettä käytetään kuitenkin yleensä sekä yksilö- että yhteiskunnan tason kielitaidosta puhuttaessa. Monikielisyteen liittyy myös viime aikoina yleistynyt käsite translanguaging, joka viittaa sekä

yksilön yhtenäiseen kielelliseen repertuaariin, jota hän hyödyntää merkitysten luomisessa, että pedagogiseen lähestymistapaan, jossa hyödynnetään oppilaiden monimuotoisia ja dynaamisia kielikäytänteitä opetuksessa (esim. Vogel & Garcia, 2017).

Suhtautumisessa monikielisyteen on tapahtunut kehitystä viime vuosien aikana erityisesti kielentutkimuksen kentällä. Nykyajattelun mukaan kielten uskotaan olevan yhteydessä toisiinsa eikä kieliä enää nähdä täysin erillisinä toisistaan (Martin, 2016). Laajempaan monikielisyiden käsitteeseen sisältyvät eri kielten lisäksi myös eri murteet ja puhetaavat (esim. Pietikäinen, Dufva & Mäntylä, 2010). Tässä artikkelissa käytämme monikielisyys-termiä viittaamaan yleisesti kahden tai useamman kielen käyttöön. Ajattelemme kuitenkin, että pienimuotoinenkin kielitaito on kielen osaamista ja nähdään resurssina kommunikoinnissa ja oppimisessa, mikä tekee meistä kaikista monikielisiä. Monikielisyys-käsitteen laajentuneesta näkökulmasta huolimatta monessa koulussa eri kielten huomioon ottaminen ja hyödyntäminen on vielä varsin vähäistä.

Tässä artikkelissa esittelemme, miten Utrechtiin kansainvälisessä koulussa Alankomaissa monikielisyys on huomioitu koulun arjessa. Koulun pääopetuskieli on englanti ja kaikki oppilaat opiskelevat kaksi tuntia viikossa hollantia. Monen oppilaan kotona puhutaan lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Useat oppilaat ovat aikaisemmin käyneet koulua muissa maissa, jolloin heidän kielelliseen repertuaariinsa kuuluu myös edellisen asuinmaan kieli tai kielet. Koulu noudattaa International Baccalaureate (IB) -koulutusohjelmaa, joka jo itsessään painottaa monikielisyyttä. IB-ohjelmien yhteisenä tavoitteena on muun muassa se, että oppilaat oppisivat ilmaisemaan itseään luottavaisesti ja luovasti useammalla kuin yhdellä kielellä (International Baccalaureate, 2017).

Esimerkkejä monikielisyiden tukemisesta käytännössä

Kieliprofiili

Utrechtiin kansainvälisessä koulussa otetaan määrätietoisesti selvää jokaisen oppilaan kielellisestä repertuaarista, jotta opettajat osaavat huomioida tämän opetuksessaan. Tämä on tärkeää, sillä osa kouluun tulevista oppilaista ei ole koskaan aikaisemmin käyttänyt englantia. Näin ollen opetuksessa on hyödynnettävä aluksi voimakkaasti niitä kielellisiä resursseja, joita oppilaalla on. Oppilaat laativat itsestään kieliprofiilit (language profile), joissa he pohtivat eri kielten näkymistä arjessaan: miten, missä ja miksi he käyttävät tiettyjä kieliä kussakin tilanteessa.

Usean oppilaan kohdalla kieliprofiili toimii ikään kuin muistutuksena edellisissä kouluissa tai asuinvaltioissa käytetyistä kielistä ja pitää niitä esillä oppilaan arjessa. Kieliprofiili on asiakirja, jota muokataan ja päivitetään uusien kielikokemusten karttuessa tai muistuesssa mieleen. Jokaisen lukuvuoden alussa oppilaiden kanssa tarkastellaan heidän kieliprofiilejaan, keskustellaan heidän kasvustaan kielenkäyttäjinä ja tehdään tarvittavat lisäykset kieliprofiiliin. Opettajat saavat oppilaiden kieliprofiileista arvokasta tietoa oman opetuksensa suunnitteluun. Lisäksi oppilaiden kieliprofiilit ovat apuna, kun oppilaita sijoitellaan seuraaville luokille lukuvuoden päätyttyä. Oppilaita pyritään

sijoittelemaan luokille siten, että heillä olisi ainakin yksi samaa kotikieltä puhuva luokkakaveri, jotta he voivat keskustella opiskeltavista asioista yhdessä myös kotikielellään ymmärryksen varmistamiseksi.

Kielellisten resurssien huomioiminen luokassa

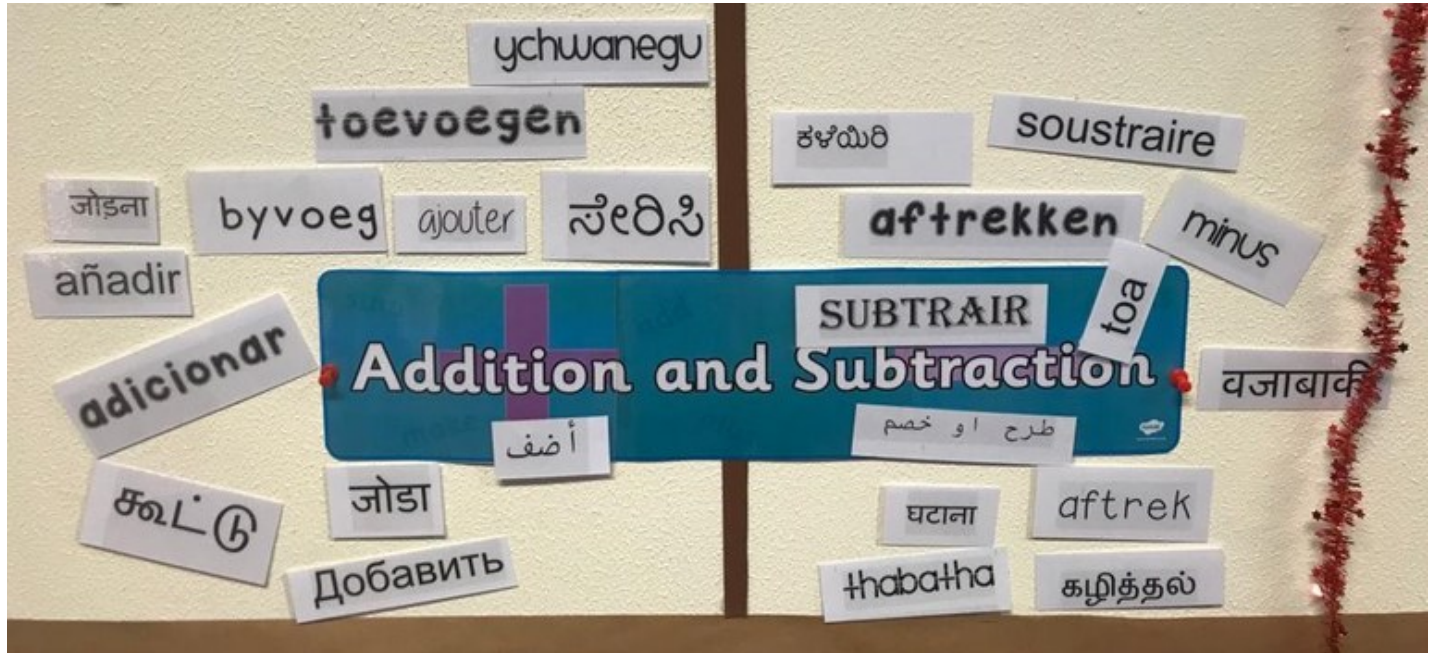
Utrechтин kansainvälisessä koulussa opettajat huomioivat monikielisyyttä ja oppilaiden kielitaustoja opetuksessaan jatkuvasti erilaisilla pienillä toimilla. Monet opettajat muun muassa tervehtivät oppilaitaan aamuisin heidän omilla kotikielillään. Jotkut opettajat puolestaan antavat oppilaiden valita, millä kielellä vaihtavat aamukuulumiset, jolloin oppilaat voivat käyttää jotakin muuta kuin kotikieltään. Monilla luokilla on myös tapana tehdä tietyt luokahuonerutiinit, kuten ruokailun aloittaminen tai kuulumisten kysely aina eri kielillä. Jokainen oppilas on vuorollaan ollut vastuussa tästä viikon ajan ja opettanut muille oppilaille tiettyjä sanontoja ja lauseita omalla kotikielellään. Luokat ovat käyttäneet näitä lauseita luokkarutiineissa ja tutuissa tilanteissa. Lisäksi erilaisten juhlien yhteydessä luokissa huomioidaan oppilaiden monikielisyys. Esimerkiksi syntymäpäiväonnittelut on tapana laulaa oppilaiden kotikielillä. Tämän tyyppiset toiminnot tekevät monikielisyiden näkyväksi koulussa ja normalisoivat sen. Ne voivat myös herättää oppilaiden kiinnostuksen kielten opiskelua kohtaan.

Opettajat kiinnittävät huomiota oppilaiden kielitaustaan jatkuvasti myös formaalimmissa opetustilanteissa. Uuteen aiheeseen perehdyttäessä oppilaita kannustetaan tutkimaan ja etsimään tietoa omalla kielellään. Oppilaan englannin kielen oppimisen alkuvaiheessa opettajat pyytävät oppilaita tekemään kirjoitustehtävät omalla kielellään, jonka toinen oppilas, opettaja tai vanhempi voi kääntää. Oppilaat voivat myös aloittaa tarinansa tai tekstinsä omalla kielellään ja viimeistellä ne englanniksi tai toisinpäin.

Koulussa hyödynnetään paljon tietotekniikkaa monikielisyiden tukemisessa. Oppilaat käyttävät käännohjelmia, joiden avulla he voivat vaivattomasti kääntää sanoja, lauseita tai laajempia tekstejä omalle kielelleen, jotta he saisivat syvemmän ymmärryksen käsitellyistä aiheista. Nykyajan tekniikka antaa oppilaille myös mahdollisuuden äänittää opettajan tai luokkakaverin puhetta ja kuunnella sitä valitsemallaan kielellä.

Joillakin oppilailla on käytössään pieni vihko (remember book), johon he keräävät muistiin opetuksessa esiin tullutta hyödyllistä sanastoa sekä englanniksi että kotikielellään. Pienemmillä oppilailla muistikirja on jaettu kolmeen sarakkeeseen, jotta oppilaat voivat kirjoittaa sanat englanniksi, niiden määritelmän omalla kielellään sekä piirtää kuvan visuaalisena vihjeenä. Erityisesti uusien oppilaiden kohdalla, joiden englannin taito on vielä vähäistä, vihkon käytöllä on havaittu olevan suuri apu kielen ja sisällön oppimisessa. Oppilaat ovat kirjoittaneet vihkoihin myös yleisiä fraaseja, kuten tervehdyksiä ja kysymyksiä. Vihkot ovat palvelleet oppilaita myös heidän kommunikoidessaan opettajan tai muiden oppilaiden kanssa.

Monikielisyys näkyy myös koulun seinillä (ks. Kuvat 1, 2 ja 3). Keskeiset käsitteet usein nimetään ja määritellään oppilaiden kotikielillä ja kiinnitetään luokkien seinille näkyviin jakson ajaksi. Tällä pyritään tukemaan oppilaiden syvällisemmän käsitteellisen ymmärryksen muodostumista. Samalla se havainnollistaa konkreettisesti koulun monikielisyyttä. Erikielisiä sanoja ja lauseita vertaillaan, ja kielistä pyritään löytämään yhteisiä piirteitä ja säännönmukaisuuksia.

Picture	Welsh	English	Spanish	Basque	Portuguese	Marathi	German	Dutch	Telugu
	corff	neck	Ceto				hals	hart	శిరముఖం
	gwddf	head	cabeca				kop	brin	శిరముఖం
	pen	bones	gwaed				hals	spieren	
	esgym	nose	Nariz				hals	neck	శిరముఖం
	Eryyn	Feets	Pies				hals	blas	శిరముఖం
	traed	finger	Deas				hals	boten	శిరముఖం
	bysedd	ear	Orejas				hals	ogen	శిరముఖం
	clustiau	Bran					hals	buik	శిరముఖం
	ymenys	Hant					hals	carivier	శిరముఖం
		eye					hals		శిరముఖం
		eye					hals		శిరముఖం

Kuvat 1, 2 ja 3: Monikielisyyden näkyminen koulun seinillä.

Huoltajien tuki

Koulussa on tapana osallistaa huoltajat oppilaiden oppimisen tukemiseen heidän kotikieltään käyttäen. Joka jakson alussa opettajat lähettävät huoltajille listan jakson keskeisimmistä käsitteistä ja pyytävät heitä keskustelemaan niistä oppilaiden kanssa kotikielellä. Esimerkiksi ennen vesi-teemaista jaksoa opettajat kehottavat huoltajia käymään oppilaiden kanssa heidän kotikielellään läpi haasteellisia käsitteitä, kuten sadanta, sadetus, suodatus, tiivistyminen tai haihtuminen. Tämä jälleen edesauttaa oppilaiden syvällisen käsitteellisen ymmärryksen muodostumista. Kotikielellä muodostetun vahvan pohjan päälle oppilaiden on helpompi omaksua uutta tietoa vieraalla kielellä. Ylipäänsä jatkuva vanhempien tuki on välttämätöntä oppilaiden kielitaidon kehityksessä ja kotikielen ylläpitämisessä. Oppilaiden kehittyminen kotikielellään auttaa heitä luomaan kieltenvälisiä yhteyksiä ja helpottaa myös uuden kielen oppimista.

Koulun yhteiset järjestelyt

Utrechтин kansainvälisessä koulussa on käytössä myös monia koko koulun yhteisiä järjestelyjä oppilaiden monikielisyiden tukemiseen. Koulussa järjestetään esimerkiksi home language -nimistä iltapäiväkerhotoimintaa, jossa oppilaat voivat opiskella ja käyttää kotikieltään ikätasolleen sopivalla tavalla. Kerhot ovat vapaaehtoisia, mutta niitä suositellaan vahvasti oppilaille. Tällä hetkellä koulussa toimii kerho 10 eri kielellä (hollanti, hindi, saksa, tamili, heprea, mandariinikiina, italia, arabia, espanja ja portugali) ja niissä käy yhteensä noin 70 oppilasta.

Koulun kielenkehitykseen erikoistuneet opettajat ovat antaneet koulutusta muille opettajille monikielisyiden huomioimisesta, sillä on tärkeää, että kaikki koulun aikuiset ovat tietoisia monikielisen pedagogiikan hyödyistä ja käytänteistä. Lisäksi opettajat ovat järjestäneet vastaavia työpajoja oppilaiden vanhemmille, joissa he ovat kertoneet monikielisyiden nykyajattelusta ja kotikielen tärkeästä roolista asioiden omaksumisessa. Tämän seurauksena osa vanhemmista on ottanut vastuulleen äidinkieliä lukukerhoja koulussa. Lisäksi jotkut innostuneet ja aktiiviset vanhemmat ovat tulleet kouluun pitämään työpajoja, joissa opettavat omaa kieltään myös muille kuin kieltä jo puhuville oppilaille.

Utrechтин kansainvälisessä koulussa vietetään vuosittain kansainvälistä äidinkielen päivää. Päivää edeltävän viikon aikana opettajat panostavat erityisesti monikielisyteen opetuksessaan ja toteuttavat erilaisia kielitietoisuutta lisääviä aktiviteetteja luokassa. Ajatuksena on juhlistaa koulun monipuolista kielirepertuaaria ja tehdä se entistä näkyvämmäksi. Oppilaat muun muassa kirjoittavat runoja omalla kielellään ja opettavat luokkakavereilleen lauseita omalla kielellään. Lisäksi luokat kuuntelevat ja katselevat tavallista enemmän erikielisiä lauluja ja videoita. Monessa luokassa myös tutkitaan kielten ja yksittäisten sanojen alkuperää ja havainnollistetaan kartalla, missä kaikkialla oppilaiden osaamia kieliä puhutaan.

Äidinkielen päivää edeltävän viikon aikana koulun aula on postilaatikko, johon oppilaat kirjoittavat kirjeitä ja kortteja toisilleen kotikielillään. Postilaatikko tyhjennetään varsinaisena äidinkielen päivänä ja posti jaetaan oppilaille. Lisäksi päivän aikana aula järjestetään koko koulun yhteinen tapahtuma, jossa oppilaat ovat saaneet esiintyä kotikielillään. Koulussa on nähty laaja valikoima erikielisiä sketsejä, näytelmiä, lauluja ja runoja. Lisäksi koulussa on ollut kamera, johon oppilaat ovat voineet käydä sanomassa tervehdyksiä omalla kielellään. Nämä on koottu yhteen videoksi, joka on näytetty valkokankaalta kaikille yhteisessä tapahtumassa. Yhtenä vuonna koulun opettajat tekivät videon, jossa he vuorollaan lukivat pienen osuuden kirjasta omalla äidinkielellään tai kielellä, jota he puhuvat. Näin ollen opettajatkin mallintavat omalla käytöksellään monikielisyyttä ja sen luonnollisuutta elämässään.

Lopuksi

Tässä artikkelissa olemme esitelleet joitakin käytänteitä, joiden avulla monikielisyyttä voidaan tuoda näkyväksi koulun arjessa ja käyttää voimavarana oppilaiden oppimisessa. Monikielisyyttä arvostavan lähestymistavan avulla oppilaat voivat hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan oppimisessa. Kuten olemme artikkelissa havainnollistaneet, monikielisyyttä voi tukea koulun toiminnassa määrätietoisesti ja jatkuvasti erilaisilla luokan ja koko koulun tason käytänteillä, jotka tukevat eri kielten rinnakkaiseloä koulussa. Eri kieliä ja niiden variantteja voidaan tuoda positiivisessa valossa esiin pienillä toimilla koulupäivien sisällä. Tämä lisää oppilaiden tietoisuutta heidän ympärillään käytetyistä kielistä, edesauttaa erilaisuuden ymmärrystä sekä kehittää oppilaiden kulttuurienvälistä tietoisuutta. Tämän lisäksi kouluissa voidaan järjestää erilaisia kielten tai monikielisyden teemapäiviä, jotka entisestään antavat näkyvyyttä koulun oppilaiden ja henkilökunnan kielitaustan moninaisuudelle.

Monikielisyden huomioiminen on yhä ajankohtaisempi asia Suomessa, jossa kielten kirjon uskotaan tulevaisuudessa laajenevan vielä entisestään (Tainio & Kallioniemi, 2019). Siksi olisikin tärkeää, että jo monissa Suomen kouluissa tehtävä arvokas työ monikielisyden eteen ja sen arvostaminen laajentuisi muihinkin kouluihin. Utrechтин kansainvälisen koulun toiminta on hyvä esimerkki siitä, miten monikielisyyttä voidaan koulussa huomioida positiivisella tavalla.

Anssi Roiha on kotoisin Suomesta ja on työskennellyt Utrechтин kansainvälisessä koulussa luokanopettajana sekä erityisopettajana (Student Support Teacher).

Melanie Post Uiterweer is geboren in Nederland en is momenteel werkzaam als leerkracht 'Dutch Language Acquisition' en tevens als groepsdocent in een kleuterklas op de Internationale School Utrecht in Nederland.

Helen Absalom originally comes from Wales and currently works as an English as an Additional Language (EAL) teacher at the International School Utrecht in the Netherlands.

Artikkeli pohjautuu osin kirjoittajien helmikuussa 2021 ilmestyvään kirjan lukuun: Post Uiterweer, M., Roiha, A. & Absalom, H. (2021). Fostering multilingualism. Teoksessa A. Roiha & E. Wiseman (toim.). Teaching and learning in international schools. Lessons from primary practice. St Albans: Critical Publishing.

Kirja on tilattavissa kustantajan kotisivuilta: <https://www.criticalpublishing.com/teaching-and-learning-in-international-schools> (<https://www.criticalpublishing.com/teaching-and-learning-in-international-schools>) (Koodilla TIS2021 20 % alennus normaali hinnasta)

Lähteet

Aronin, L. & Singleton, D. (2008). Multilingualism as a new linguistic dispensation. *International Journal of Multilingualism*, 5(1), 1–16.

Cenoz, J. (2013). Defining multilingualism. *Annual Review of Applied Linguistics*, 33, 3–18.

García, O. & Otheguy, R. (2020). Plurilingualism and translanguaging: Commonalities and divergences. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(1), 17–35.

International Baccalaureate (2017). What is an IB education? Cardiff: International Baccalaureate Organization.

Martin, M. (2016). Monikielisyys muutoksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 7(5). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2016/monikielisyys-muutoksessa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2016/monikielisyys-muutoksessa>)

Pietikäinen, S., Dufva H. & Mäntylä, K. (2010). Monikielisyys liikkeessä: monikielisen perheen kielelliset resurssit. Teoksessa M. Garant & M. Kinnunen (toim.) *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia n:o 2*, 17–30.

Tainio, L. & Kallioniemi, A. (toim.) (2019). Koulujen monet kielet ja uskonnot. Selvitys vähemmistöäidinkielten ja –uskontojen sekä suomi ja ruotsi toisena kielenä –opetuksen tilanteesta eri koulutusasteilla. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 11/2019. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Vogel, S. & Garcia, O. (2017). Translanguaging. Teoksessa G. Noblit & L. Moll (toim.) *Oxford Research Encyclopedia of Education*. Oxford: Oxford University Press.

Artikkeliin viittaaminen

Roiha, A., Post Uiterweer, M. & Absalom, H. (2021). Monikielisyyden näkeminen voimavarana – kokemuksia Utrechtiin kansainvälisestä koulusta. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(1). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2021/monikielisyyden-nakeminen-voimavarana-kokemuksia-utrechtin-kansainvalisesta-koulusta> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2021/monikielisyyden-nakeminen-voimavarana-kokemuksia-utrechtin-kansainvalisesta-koulusta>)